

Õiguskantsler

Hr. Agur Tehver
Politsei- ja Piirivalveameti
Ida prefektuur
ida@politsei.ee

Meie 28.01.2019 nr 7-8/181234/1900467

Kontrollkäigu kokkuvõte Jõhvi politseijaoskonna arestimaja

Lugupeetud härra Tehver

Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid 11.09.2018 ette teatamata Politsei- ja Piirivalveameti Jõhvi politseijaoskonna arestimaja (edaspidi: arestimaja).

Positiivne on, et lähedastel on lubatud tuua arestialustele hügieenivahendeid. Arestimaja on varunud kasutatud, kuid puhtaid riideid, mida vajaduse korral kinnipeetutele jagatakse. Kinnipeetud saavad arestimajas regulaarselt kohtuda kaplaniga, samuti on nad saanud soovi korral kõnelda psühhiaatriga. Hea on seegi, et toitlustamisel arvestatakse pakutava toidu valikul kinnipeetu terviseseisundiga. Üldjuhul on dokumentides korrektselt fikseeritud lähedaste teavitamine inimese kinnipidamisest.

Rahule ei saa jääda arestimaja meditsiiniabi korraldusega. Tervishoiueksperti hinnangul on probleemiks kinnipeetute ebapiisav igapäevane meditsiiniline jälgimine ja see, kuidas lahendatakse kergemaid tervisemuresid. Ravimeid tuleb hoiustada ning kinnipeetutele jagada nõuetekohaselt.

Kinnipeetutele tuleb anda vahendid kambri koristamiseks ning võimalus pesu kuivatada. Naiskinnipeetutele tuleb alati tagada piisav varu hügieenivahendeid. Kambri hügieeninurk peaks olema varjatud, nii et seda ei saaks ka järelevalvet tehes tungiva vajaduseta ukseilmast jälgida. Kinnipeetud peavad saama telefoniga rääkida nii, et arestimaja töötajad ega teised kinnipeetud vestlust pealt ei kuuleks. Lühiajaliste kokkusaamiste korraldust tuleb muuta nõnda, et arvestataks ka kaugemalt tulnud ja ühissõidukiga saabunud külastajatega. Arestimajades peaks kehtestama ühtse nimekirja toiduainetest, mida tohib kinnipeetutele pakiga saata. Parandamist vajab ka dokumentide vormistamine.

Kontrollkäigul osales tervishoiueksperti perearst, tema arvamus on lisatud kokkuvõttele.

Kontrollkäigul tutvuti arestimaja ruumide ja dokumentidega ning vesteldi arestimajas viibinud kinnipeetutega.¹

¹ Mõiste *kinnipeetu* hõlmab arestimajas viibivaid vahistatud, kinnipeetavaid ning arestialuseid.

Hügieen

Kontrollkäigul selgus, et osa kinnipeetuid ei ole saanud kambri koristamiseks mingeid vahendeid: põrandat pestakse šampooni ja vanade T-särkidega. Samuti ei ole kinnipeetutel võimalik kambrites pesu kuivatada: kuivatustorusid, -reste vms kambrites pole. Kilekottidest valmistatud pesunöörid ei ole arestimajas lubatud. Kontrollkäigu ajal ei olnud arestimajas ka naistele vajalikke hügieenivahendeid.

[Arestimaja sisekorraeeskirja](#) (AskE) § 32 lg 1 punkti 5 järgi on kinnipeetu kohustatud muu hulgas hoolitsema isikliku hügieeni eest ning hoidma kambri puhtust. Palun tagada kinnipeetutele koristusvahendid ning anda neile võimalus pesu kuivatada. Naiskinnipeetute jaoks peab arestimajas alati olema piisav varu hügieenivahendeid.

Privaatsus

Mitme nii-öelda tavakambri ukseilmast on hügieeninurk varjamatult jälgitav. See võib rikkuda kinnipeetu õigust inimväärikusele ja privaatsusele. Piinamise ja Ebainimliku või Alandava Kohtlemise või Karistamise Tõkestamise Euroopa Komitee (CPT) on soovitanud [2012. aastal Eestisse tehtud visiidi raportis](#) mitmekohaliste kambrite sanitaarnurgad ülejäänud kambri korralike vaheseintega täielikult eraldada (p-d 29 ja 33). Sama on CPT rõhutanud ka [2017. aastal Ühendkuningriigile](#), [2014. aastal Kreekale](#) ning [2013. aastal Hispaaniale antud soovitusel](#). Tungiva vajaduseta (nt suitsiidioht) ei peaks kinnipeetut hügieeninurga kasutamisel jälgima ka järelevalvet tehes. Sellele juhtis õiguskantsler tähelepanu [2014. aastal Jõgeva arestikambrisse](#) tehtud kontrollkäigu kokkuvõttes. [CPT hinnangul](#) on taunitav olukord, kus personalil on võimalik varjamatult jälgida ka kartseri- ja jälgimiskambrite hügieeninurkasid (p 109).

Kinnipeetute jälgimine öösel

Arestimaja personali sõnul pole öise valgustusega võimalik ukseilmast kambri toimuvat kuigivõrd näha. See takistab tõhusat järelevalvet. Palun Politsei- ja Piirivalveametil leida olukorrale lahendus.

Telefoni kasutamine

Kinnipeetud saavad telefoniga rääkida koridoris. Nii kuulevad telefonivestlust pealt koridoris viibijad (personal ja teised kinnipeetud) ja ka telefoni lähedal kambrites olevad kinnipeetud. Selline korraldus takistab kinnipeetul kaitsja või lähedastega segamatult suhelda.

Eesti Vabariigi põhiseaduse §-st 43 tulenev sõnumi saladuse õigus laieneb muu hulgas ka telefonikõnele selle toimumise ajal (vt [põhiseaduse kommenteeritud väljaanne](#), p 4). Põhiseaduse § 26 sätestab igapäevase õiguse perekonna- ja eraelu puutumatusel, mis hõlmab ka kinnipeetu ja tema lähedaste vahelist telefonivestlust. [Mandela reeglite](#) artiklite 61 ja 120 kohaselt peab kinnipeetul olema võimalik oma kaitsjaga telefonitsi suhelda privaatset (vt [reeglite juhismaterjal](#), lk 131 ja 135). Juhismaterjal (lk 124) on rõhutatud vajadust privaatsusega arvestada ka lähedastega suhtlemiseks kasutatava telefoni asukoha valikul. CPT on taerinud näiteks [olukorda](#), kus politseiametnikud võivad kinnipeetu ja kaitsja vestlust ruumi ventilatsioonitava kaudu pealt kuulata. Probleemseks on peetud ka [korraldust](#), mille kohaselt tuleb kaitsjaga telefonitsi kõnelda koridoris, kus võivad samal ajal liikuda politseiametnikud. [CPT on sel juhul eelistanud](#) spetsiaalseid telefonikabiine.

Palun telefoni kasutamise korda muuta selliselt, et kinnipeetutel oleks võimalus kaitsja ja lähedastega suhelda privaatsetl.

Lühiajalised kokkusaamised

Kinnipeetud ja nendega kohtuma tulnud inimesed kurtsid, et lühiajalisteks kokkusaamisteks ei ole võimalik kokku leppida konkreetset kellaega. Pole selge, mis ajaks peab külastaja Jõhvi arestimajja tulema ning seetõttu oodatakse kokkusaamisi kaua (nt üle tunni). Kokkusaamine kestab tavaliselt vaid 10–15 minutit. Kaugemalt ja ühissõidukiga saabuvatele külastajatele on selline kokkusaamiste korraldus keeruline ja ebamugav.

Kuigi ootamused ning viivitused arestimajja töös on mõistetavad, tuleb lühiajalised kokkusaamised korraldada nõnda, et külastajad saaksid oma külastust mingilgi määral planeerida. Üks võimalus on koostada külastusgraafik. Kinnipeetule või tema külastajale tuleb kokkusaamise aeg ette teatada (AskE § 56 lg 3). Kui on vabu kokkusaamisruume, võiks kaugemalt tulnud külastajatel lubada kinnipeetuga kohtuda kauem kui kümnekond minutit.

Pakkide saatmine

Arestimajas viibivale vahistatule ja väljasaadetavale võib pakiga saata AskE § 36 lg 2 p-s 9 loetletud toiduaineid (nt juur- ja puuvilju, suitsuvorsti ja soolakala).

Õiguskantsleri kontrollkäikudel on selgunud, et pakiga saata lubatud esemete loetelu on arestimajades erinev. Nii on ühes arestimajas lubatud näiteks üksnes viilutatud suitsuvorst, teises aga ka viilutamata vorst. Mõnes arestimajas on lubatud vaid vähesoolane kala. Jõhvi arestimajja ei ole lubatud pakiga saata kurke ega tomateid. Kui kinnipeetu viibib menetluslikel põhjustel mitmes arestimajas, tekitavad sellised erinevused segadust.

Palun Politsei- ja Piirivalveametil kaaluda võimalust kehtestada ühtne nimekiri toiduainetest, mida arestimajja pakiga saata tohib.

Üleriigilised päevalehed

Kinnipeetud ei saa arestimajas lugeda üleriigilisi päevalehti. Õiguskantsler juhtis sellele tähelepanu 2018. aastal [Kärdla](#) ja [Paide arestimajja](#) tehtud kontrollkäikudel. Vangistuseseaduse § 30 lg 1, § 86 lg 1 ja § 93 lg 3 järgi peab arestimajas viibivale kinnipeetule olema tagatud võimalus lugeda üleriigilisi ajakirjandusväljaandeid. Seadust tuleb täita.

Dokumentide vormistamine

Enamikus esmase tervisekontrolli aktides, mis koostati pärast meditsiinitöötaja töölt lahkumist 1. juunil 2018, puudus info kinnipeetu tervisekahjustuste kohta. Vigastusi tuleb tervisekontrolli aktides selgelt ja ühemõtteliselt kirjeldada selleks, et oleks võimalik kaitsta kinnipeetu õigusi võimaliku väärkohtlemise korral. See on oluline ka politseile, et tõrjuda võimalikke väärkohtlemise süüdistusi: näiteks juhul, kui väidetakse, et politsei on tekitanud arestimajas kinnipeetule vigastusi, kuid tegelikult tekkisid need juba kinnipidamisel. Sellele juhtis õiguskantsler tähelepanu ka 2018. aastal [Pärnu](#) ja [Rapla arestimajja](#) tehtud kontrollkäigu soovitusel.

Mõnes isiku kahtlustatavana kinnipidamise protokollis ei olnud märgitud käeraudade kasutamise kestust: näiteks A. Ž. kohta 20.02.2018, A. A. kohta 25.05.2018, V. Z. kohta 10.06.2018, S. F. kohta 26.04.2018, M. J. kohta 16.08.2018 ning U. A. kohta 23.07.2018 koostatud protokollis. H. H. kohta 13.02.2018 koostatud isiku kahtlustatavana kinnipidamise protokollis oli märgitud vaid käeraudade peale panemise aeg. Erivahendite kasutamine piirab võrdlemisi intensiivselt inimese põhiõigusi ning võib hiljem põhjustada erimeelsusi ja õigusvaidlusi. Neid vaidlusi aitab lahendada erivahendi kasutamise hoolikas fikseerimine.

Ootan Teie seisukohta soovitude suhtes hiljemalt 20.02.2019.

Austusega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Lisa: tervishoiueksperti arvamus 4 lehel